

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē yuddhakāṇḍē

॥ trisaptatitamaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ trisaptatitamaḥ sargaḥ ॥

indrajitō brahmāstrēṇa vānarasēnāsahitayōḥ
śrīrāmalakṣmaṇayōrmūrcchā

tatō hatān rākṣasapuṅgavāmstān
dēvāntakāditriśirō'tikāyān |
rakṣōgaṇāstatra hatāvaśiṣṭā -
stē rāvaṇāya tvaritāḥ śaśaṃsuḥ || 6.73.1 ||

tatō hatāmstān sahasā niśamya
rājā mahābāṣpapariplutākṣaḥ |
putrakṣayaṃ bhrātrvadhaṃ ca ghōraṃ
vicintya rājā vipulaṃ pradadhyau || 6.73.2 ||

tatastu rājānamudīkṣya dīnaṃ
śōkārṇavē samparipupluvānam |
ratharṣabhō rākṣasarājasūnu -
stamindrajid vākyamidaṃ babhāṣē || 6.73.3 ||

na tāta mōhaṃ parigantumarhasē
yatrēndrajijīvati nairṛtēśa |

nēndrāribāṅābhihatō hi kaścit

prāṇān samarthaḥ samarē'bhipātum || 6.73.4 ||

paśyādya rāmaṃ saha lakṣmaṇēna

madbāṅanirbhinnavikīrṇadēham |

gatāyuṣaṃ bhūmitalē śayānaṃ

śitaiḥ śarairācitasarvagātram || 6.73.5 ||

imāṃ pratijñāṃ śṛṇu śakraśatrōḥ

suniścītāṃ pauraṣadaivayuktām |

adyaiva rāmaṃ saha lakṣmaṇēna

santarpayīṣyāmi śarairamōghaiḥ || 6.73.6 ||

adyēndravaivasvataviṣṇurudra -

sādhyāśca vaiśvānaracandrasūryāḥ |

drakṣyanti mē vikramamapramēyaṃ

viṣṇōrivōgraṃ baliyajñavāṭē || 6.73.7 ||

sa ēvamuktvā tridaśēndraśatru -

rāpṛcchya rājānamadīnasattvaḥ |

samārurōhānilatulyavēgaṃ

rathaṃ kharaśrēṣṭhasamādhiyuktam || 6.73.8 ||

samāsthāya mahātējā

rathaṃ harirathōpamam |

jagāma sahasā tatra

yatra yuddhamarindamaḥ || 6.73.9 ||

taṃ prasthitaṃ mahātmāna -

manujagmurmahābalāḥ |

saṃharṣamāṇā bahavō
dhanuḥpravarapāṇayaḥ || 6.73.10 ||

gajaskandhagatāḥ kēcit
kēcit paramavājibhiḥ |
vyāghravṛścikamārjāra -
kharōṣṭraiśca bhujāṅgamaiḥ || 6.73.11 ||

varāhaiḥ svāpadaiḥ siṃhai -
rjambukaiḥ parvatōpamaiḥ |
kākahamaṣamayūraiśca
rākṣasā bhīmavikramāḥ || 6.73.12 ||

prāsapaṭṭiśanistriṃśa -
paraśvadhagadādharāḥ |
bhuśuṇḍimudgarāyaṣṭi -
śataghñīparighāyudhāḥ || 6.73.13 ||

sa śaṅkhaninadaiḥ pūrṇai -
rbhērīṇāṃ cāpi niḥsvanaiḥ |
jagāma tridaśēndrāri -
rājim vēgēna vīryavān || 6.73.14 ||

sa śaṅkhaśaśivarṇēna
chatrēṇa ripusūdanaḥ |
rarāja pratipūrṇēna
nabhaścandramasā yathā || 6.73.15 ||

vījyamānastatō vīrō
haimairhēmavibhūṣaṇaḥ |

cārucāmaramukhyaīśca
 mukhyaḥ sarvadhanuṣmatām || 6.73.16 ||

sa tu dṛṣṭvā viniryāntaṃ
 balēna mahatā vṛtam |
 rākṣasādhipatiḥ śrīmān
 rāvaṇaḥ putramabravīt || 6.73.17 ||

tvamapratirathaḥ putra
 tvayā vai vāsavō jitaḥ |
 kiṃ punarmānuṣaṃ dhṛṣyaṃ
 nihaniṣyasi rāghavam || 6.73.18 ||

tathōktō rākṣasēndrēṇa
 pratyagṛhṇānmahāśiṣaḥ |
 tatastvindrajitā laṅkā
 sūryapratimatējasā || 6.73.19 ||

rarājāprativīryēṇa
 dyaurivārkēṇa bhāsvatā |
 sa samprāpya mahātējā
 yuddhabhūmimarindamaḥ || 6.73.20 ||

sthāpayāmāsa rakṣāṃsi
 rathaṃ prati samantataḥ |
 tatastu hutabhōktāraṃ
 hutabhuksadr̥śaprabhaḥ || 6.73.21 ||

juhuvē rākṣasaśrēṣṭhō
 vidhivanmantrasattamaiḥ |

sa havirlājasatkārai -
 rmālyagandhapuraskṛtaiḥ || 6.73.22 ||

juhuvē pāvakaṃ tatra
 rākṣasēndraḥ pratāpavān |
 śastrāṇi śarapatrāṇi
 samidhō'tha bibhītakāḥ || 6.73.23 ||

lōhitāni ca vāsāṃsi
 sruvaṃ kārṣṇāyasaṃ tathā |
 sa tatrāgniṃ samāstīrya
 śarapatraiḥ satōmaraiḥ || 6.73.24 ||

chāgasya kṛṣṇavarṇasya
 galaṃ jagrāha jīvataḥ |
 sakṛdēva samiddhasya
 vidhūmasya mahārciṣaḥ || 6.73.25 ||

babhūvustāni liṅgāni
 vijayaṃ yānyadarśayan |
 pradakṣiṇāvartaśikha -
 staptakāñcanasannibhaḥ || 6.73.26 ||

havistat pratijagrāha
 pāvakaḥ svayamutthitaḥ |
 sō'stramāhārayāmāsa
 brāhmamastraviśāradaḥ || 6.73.27 ||

dhanuścātmarathaṃ caiva
 sarvaṃ tatrābhyamantrayat |

tasminnāhūyamānē'strē
 hūyamānē ca pāvakē |
 sārkaagrahēndunakṣatram
 vitatrāsa nabhasthalam || 6.73.28 ||

sa pāvakaṃ pāvakadīptatējā
 hutvā mahēndrapratimaprabhāvaḥ |
 sacāpabāṇāsirathāśvasūtaḥ
 khē'ntardadhē'tmānamacintyavīryaḥ || 6.73.29 ||

tatō hayarathākīrṇaṃ
 patākādhvajaśōbhitam |
 niryayau rākṣasabalaṃ
 nardamānaṃ yuyutsayā || 6.73.30 ||

tē śarairbahubhiścitrai -
 stīkṣṇavēgairalaṅkṛtaiḥ |
 tōmarairaṅkuśaiścāpi
 vānarāñjaghnurāhavē || 6.73.31 ||

rāvaṇistu susaṅkruddha -
 stān nirīkṣya niśācarān |
 hr̥ṣṭā bhavantō yudhyantu
 vānarāṇāṃ jighāṃsayā || 6.73.32 ||

tatastē rākṣasāḥ sarvē
 garjantō jayakāṅkṣiṇaḥ |
 abhyavarṣaṃstatō ghōraṃ
 vānarāñśaravṛṣṭibhiḥ || 6.73.33 ||

sa tu nālīkanārācai -
 rgadābhirmusalairapi |
 rakṣōbhiḥ saṃvṛtaḥ saṅkhyē
 vānarān vicakarṣa ha || 6.73.34 ||

tē vadhyamānāḥ samarē
 vānarāḥ pādapāyudhāḥ |
 abhyavarṣanta sahasā
 rāvaṇiṃ śailapādapaiḥ || 6.73.35 ||

indrajit tu tadā kruddhō
 mahātējā mahābalaḥ |
 vānarāṇāṃ śarīrāṇi
 vyadhamad rāvaṇātmajaḥ || 6.73.36 ||

śarēṇaikēna ca harīn
 nava pañca ca sapta ca |
 bibhēda samarē kruddhō
 rākṣasān sampraharṣayan || 6.73.37 ||

sa śaraiḥ sūryasaṅkāsaiḥ
 śātakumbhavibhūṣaṇaiḥ |
 vānarān samarē vīraḥ
 pramamātha sudurjayaḥ || 6.73.38 ||

tē bhinnagātrāḥ samarē
 vānarāḥ śarapīḍitāḥ |
 pēturmathitasāṅkalpāḥ
 surairiva mahāsurāḥ || 6.73.39 ||

tē tapantamivādityaṃ
 ghōrairbāṇagabhastibhiḥ |
 abhyadhāvanta saṅkruddhāḥ
 saṃyugē vānararṣabhāḥ || 6.73.40 ||

tatastu vānarāḥ sarvē
 bhinnadēhā vicētaḥ |
 vyathitā vidravanti sma
 rudhirēṇa samukṣitāḥ || 6.73.41 ||

rāmasyārthē parākramya
 vānarāstyaktajīvitāḥ |
 nardantastē'nivṛttāstu
 samarē saśilāyudhāḥ || 6.73.42 ||

tē drumaiḥ parvatāgraiśca
 śilābhiśca plavaṅgamāḥ |
 abhyavarṣanta samarē
 rāvaṇiṃ samavasthitāḥ || 6.73.43 ||

taṃ drumāṇāṃ śilānāṃ ca
 varṣaṃ prāṇaharaṃ mahat |
 vyapōhata mahātējā
 rāvaṇiḥ samitiñjayaḥ || 6.73.44 ||

tataḥ pāvakasaṅkāsaiḥ
 śarairāśīviṣōpamaiḥ |
 vānarāṇāmanīkāni
 bibhēda samarē prabhuḥ || 6.73.45 ||

aṣṭādaśāśaraistīkṣṇaiḥ
 sa vidhvā gandhamādanam |
 vivyādha navabhiścaiva
 nalaṃ dūrādavasthitam || 6.73.46 ||

saptabhistu mahāvīryō
 maindaṃ marmavidāraṇaiḥ |
 pañcabhirviśikhaiścaiva
 gajaṃ vivyādha saṃyugē || 6.73.47 ||

jāmbavantaṃ tu daśabhi -
 rñīlaṃ triṃśadbhirēva ca |
 sugrīvamṛṣabhaṃ caiva
 sōṅgadaṃ dvividaṃ tathā || 6.73.48 ||

ghōrairdattavaraistīkṣṇai -
 rñiṣprāṇānakarōt tadā |
 anyānapī tathā mukhyān
 vānarān bahubhiḥ śaraiḥ || 6.73.49 ||

ardayāmāsa saṅkruddhaḥ
 kālāgniriva mūrccitaḥ |
 sa śaraiḥ sūryasaṅkāsaiḥ
 sumuktaiḥ śīghragāmibhiḥ || 6.73.50 ||

vānarāṇāmanīkāni
 nirmamantha mahāraṇē |
 ākulāṃ vānarīṃ sēnāṃ
 śarajālēna pīditām || 6.73.51 ||

hr̥ṣṭaḥ sa parayā prītyā
 dadarśa kṣatajōkṣitām |
 punarēva mahātējā
 rākṣasēndrātmajō balī || 6.73.52 ||

saṃsṛjya bāṇavarṣaṃ ca
 śastravarṣaṃ ca dāruṇam |
 mamarda vānarānīkaṃ
 paritastvindrajid balī || 6.73.53 ||

svasainyamutsṛjya samētya tūrṇaṃ
 mahāhavē vānaravāhinīsu |
 adṛśyamānaḥ śarajālamugraṃ
 vavarṣa nīlāmbudharō yathāmbu || 6.73.54 ||

tē śakrajidbāṇaviśīrṇadēhā
 māyāhatā visvaramunnadantaḥ |
 raṇē nipēturharayō'drikalpā
 yathēndravajrābhihatā nagēndrāḥ || 6.73.55 ||

tē kēvalaṃ sandadṛśuḥ śitāgrān
 bāṇān raṇē vānaravāhinīsu |
 māyāvīgūḍhaṃ ca surēndrasātraṃ
 na cātra taṃ rākṣasamapyapaśyan || 6.73.56 ||

tataḥ sa rakṣōdhipatirmahātmā
 sarvā diśō bāṇagaṇaiḥ śitāgraiḥ |
 pracchādayāmāsa raviprakāśai -
 rvidārayāmāsa ca vānarēndrān || 6.73.57 ||

sa śūlanistriṃśaparaśvadhāni
 vyāviddhadīptānalasaprabhāni |
 savisphuliṅgōjjvalapāvākāni
 vavarṣa tīvraṃ plavagēndrasainyē || 6.73.58 ||

tatō jvalanasaṅkāśai -
 rbāṇairvānarayūthapāḥ |
 tāḍitāḥ śakrajīdbāṇaiḥ
 praphullā iva kiṃśukāḥ || 6.73.59 ||

tē'nyōnyamabhisarpantō
 ninadantaśca visvaram |
 rākṣasēndrāstranirbhinnā
 nipēturvānararṣabhāḥ || 6.73.60 ||

udīkṣamāṇā gaganam
 kēcinnētrēṣu tāḍitāḥ |
 śarairviviśuranyōnyam
 pētuśca jagatītalē || 6.73.61 ||

hanūmantam ca sugrīva -
 maṅgadam gandhamādanam |
 jāmbavantam suśēnam ca
 vēgadarśinamēva ca || 6.73.62 ||

maindam ca dvividam nīlam
 gavākṣam gavayam tathā |
 kēsariṃ harilōmānam
 vidyuddamṣtram ca vānaram || 6.73.63 ||

sūryānanaṃ jyōtirmukhaṃ
 tathā dadhimukhaṃ harim |
 pāvakākṣaṃ nalaṃ caiva
 kumudaṃ caiva vānaram || 6.73.64 ||

prāsaiḥ śūlaiḥ śitairbāṇai -
 rindrajinmantrasaṃhitaiḥ |
 vivyādha hariśārdūlān
 sarvāṃstān rākṣasōttamaḥ || 6.73.65 ||

sa vai gadābhirhariyūthamukhyān
 nirbhidyā bāṇaistapanīyavarṇaiḥ |
 vavarṣa rāmaṃ śaravṛṣṭijālaiḥ
 salakṣmaṇaṃ bhāskararaśmikalpaiḥ || 6.73.66 ||

sa bāṇavarśairabhivṛṣyamāṇō
 dhārānipātāniva tānacintya |
 samīkṣamāṇaḥ paramādbhutaśrī
 rāmastadā lakṣmaṇamityuvāca || 6.73.67 ||

asau punarlakṣmaṇa rākṣasēndrō
 brahmāstramāśritya surēndraśatruḥ |
 nipātayitvā harisainyamasmā -
 ṅśitaiḥ śarairardayati prasaktam || 6.73.68 ||

svayambhuvā dattavarō mahātmā
 samāhitō'ntarhitabhīmakāyaḥ |
 kathaṃ nu śakyō yudhi naṣṭadēhō
 nihantumadyēndrajidudyatāstraḥ || 6.73.69 ||

manyē svayambhūrbhagavānacintya -
 stasyaitadastraṃ prabhavaśca yō'sya |
 bāṇāvapātaṃ tvamihādya dhīman
 mayā sahāvyaagramanāḥ sahasva || 6.73.70 ||

pracchādayatyēṣa hi rākṣasēndraḥ
 sarvā diśaḥ sāyakavṛṣṭijālaiḥ |
 ētacca sarvaṃ patitāgryaśūraṃ
 na bhrājatē vānararājasainyam || 6.73.71 ||

āvāṃ tu dṛṣṭvā patitau viśaṃjñau
 nivṛttayuddhau hataharṣarōṣau |
 dhruvaṃ pravēkṣyatyamarārivāsa -
 masau samāsādya raṇāgryalakṣmīm || 6.73.72 ||

tatastu tāvindrajitō'strajālai -
 rbabhūvatustatra tadā viśastau |
 sa cāpi tau tatra viśādayitvā
 nanāda harṣād yudhi rākṣasēndraḥ || 6.73.73 ||

tatastadā vānarasainyamēvaṃ
 rāmaṃ ca saṅkhyē saha lakṣmaṇēna |
 viśādayitvā sahasā vivēśa
 purīṃ daśagrīvabhujābhiguptām |
 saṃstūyamānaḥ sa tu yātudhānaiḥ
 pitrē ca sarvaṃ hṛṣitō'bhyuvāca || 6.73.74 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye
 yuddhakāṇḍē trisaptatitamaḥ sargaḥ ||